

יא, ג
 ויאמרו איש אל רעהו הבה נלבנה לבנים ונשרפה לשרפה ותהי להם הלבנה
 לאבן והחמר הי' להם לחמר

האבן עזרא מפרש "לאבן, תחת אבן". אך רש"י אינו מפרש כן, ואם כן מוכח
 שהוא מפרש כפשוטו: הלבנה (החומר שממנו נעשה הלבנה) נתקשתה ונעשתה
 כאבן. והיינו שבפשוטו של מקרא אף הלבנה נקראת "אבן".

ואמר החכם
 116115

יא, כט
 ויקח אברם ונחור להם נשים שם אשת אברם שרי ושם אשת נחור מלכה בת
 הרן אבי מלכה ואבי יסכה

יסכה: זו שרה, על שם שסוכה צרום הקדש ושהכל סוכין ציפי, ועוד יסכה לשון
 נסיכות, כמו שרה לשון שררה.

לפי עניות דעתי, תיבת "זו) שרה" - "תיקון" המעתיק היא, וצריך להיות
 "שרי", כלשון הכתוב.

יא, לב
 ויהיו ימי תרח חמש שנים ומאתים שנה וימת תרח בחרן
 וימת תרח בחרן: לאחר שינא אברם מחרן

צריך עיון קצת שלא כתב הלשון "אין מוקדם ומאוחר בתורה", שהרי תוכן
 פירושו הוא שאין הכתובים ערוכים לפי סדר הזמנים. ועל דרך זה במקומות
 נוספים בפירושו (ראה בהערה לרש"י בראשית ו, ג).

שם: ויאמרו לא קיים אברם את כבוד אביו
 היינו שכיבוד אב הי' בין הדברים שבני נח קבלו על עצמם (ראה לעיל ט, כג
 וברש"י שם. וראה רש"י (ישן) סוף פרשת תולדות. וישב לז, לד).
 אבל אין לומר שזהו מצד שקיים אברהם את כל התורה עד שלא ניתנה (רש"י
 תולדות כו, ה), כי לא שייך לומר שאומות העולם יתבעו ממנו לקיים זאת.

בחרן: הנון הפוכה לומר לך עד אברם חרון אף של מקום (נעולם).
 יש לשאול: מדוע אין רש"י מפרש שהרמז במלת "חרן" (מלשון חרון אף)
 מתייחס אל תרח, היינו שהקב"ה המית את תרח מתוך חרון אף?

ויש לומר:

רש"י מפרש להלן (לך טו, טו) שתרח עשה תשובה זמן רב לפני מיתתו, ואין לומר, איפוא, שהחרון אף נמשך עד למיתתו. לכן מפרש שהחרון אף הי' בכללות העולם.

גם אם לא גרסינן מלת "בעולם" מוכח שכוונת רש"י היא שהחרון אף לא הי' על תרח אלא על כללות הדור, שהרי רש"י אינו מעתיק בדיבור המתחיל מלת "תרח".

אמנם, איזה קשר יש בין חרון אף זה למיתתו של תרח? ומה גם שעשה תשובה לפני מיתתו. לכן מפרש רש"י "עד אברם חרון אף של מקום": התורה מרמזת שעם זריחת אורו של אברם (הנזכר בפסוק הבא) סר החרון אף מן העולם.

אמנם, לכאורה קשה לומר שהרמז בפסוקנו ירמוז לפסוק הבא.

ויש לומר, דהנה נו"ן סופית מדגישה סוף וסיום של מלה, ובין אותיות הסופיות עצמן צורתה היא קו ארוך, המורה על מחיצה והפסק גמור. מובן, אם כן, שנו"ן הפוכה רומזת לכך שהחרון אף נפסק בסוף פרשתנו, ולכן מפרש רש"י "עד אברם חרון אף של מקום", וכאן נפסק.

אך עדיין יש לשאול: את ההפסק הנרמז באות זו אפשר לבטא בשני אופנים. א. החרון אף נמשך עד לסיום התקופה של פרשתנו (צד חיובי). ב. החרון אף נפסק בתקופה של פרשת לך (צד השלילי). ומכיון שרש"י מפרש מלת "בחרן", הי' צריך לפרש לכאורה כאופן הראשון, שהחרון אף נמשך עד לסיום התקופה של פרשתנו?

אלא:

תרח מת יותר מששים שנה לאחר בואו של אברם לארץ כנען (רש"י בדיבור המתחיל הקודם). אין לומר, אם כן, שהחרון אף נמשך עד למיתת תרח, שהרי לפחות ששים שנה לפני מותו כבר נפסק החרון אף. לכן מדייק רש"י "עד אברם כו'", כדי להדגיש אשר ההפסק הנרמז במלת "בחרן" (החרון אף) אינו קשור בזמן מיתת תרח, אלא הוא קשור בכללות הזמן של סיום התקופה של "עד אברם", לפני אברם.

אך, לשם מה צריכה התורה בכלל לרמז שבמשך הדורות עד אברם, שהיו מכעיסין ובאין, הי' חרון אף בעולם? והרי זה מובן מאליו.

אלא, אנשי דורות אלו הרי האריכו ימים ביותר, ולכן יתכן שנטעה לומר שענין מסויים בהנהגתם גרם נחת רוח בשמים (כגון האחדות ששררה ביניהם וכיוצא בזה). לכן מרמזת התורה שבמשך דורות אלו הי' חרון אפו של מקום בעולם, ואריכות ימיהם היא מפני טעם הידוע ליוצרים.

שם: הנו"ן הפוכה

יש מפרשים שלאחר תיבת "בחרן" ישנה נו"ן הפוכה. אבל מלשון רש"י "הנו"ן הפוכה" (בה"א הידיעה) מוכח שהנו"ן של "בחרן" הפוכה (ראה ספר זכרון, מהרי"ק ועוד). ואם היתה כוונתו לנו"ן הפוכה לאחר "בחרן" הי' אומר "עשה לו סימן לאחריו" וכיוצא בזה, על דרך לשונו בפרשת בהעלותך (י, לה): "עשה לו סימניות מלפניו ומלאחריו".

שם: הנו"ן הפוכה

במנחת שי מפרש שאין הכוונה "הפוכה" ממש, עיין שם. ולפירוש אחד הנו"ן כפופה, לא פשוטה. אבל אין לפרש כן ברש"י, שברור מילולו "הנו"ן הפוכה", שפירושו כפשוטו, שהשינוי באות זו הוא רק בכך שהיא הפוכה.

שם: הנו"ן הפוכה

לכאורה אינו ברור הפיכה זו כיצד - מימין לשמאל (היו"ד שבראש הנו"ן פתוחה לימין), או מלמעלה למטה (היו"ד שבראש האות מצוי' למטה, בתחתית הקו).

אבל לרש"י הפירוש של "הפוכה" פשוט - מלמעלה למטה - ואין צורך לפרש תיבה זו.

וראה רש"י וירא יט, כה: "ויהפוך את הערים, ארבעתן יושבות בסלע אחד, והפכו מלמעלה למטה".

שם: הנו"ן הפוכה

ה"בן חמש למקרא" יודע על שינוי צורתה של נו"ן זו, מפני שכן היו כתובים ספרי הלימוד שלהם. והוא הדין לניקוד של תיבות שונות בתורה; סתימת פרשת ויחי; ועוד.

(אך נראה שבספרי הלימוד לא הופיעו תגים על האותיות. ויש לומר שלכן לא מצינו ברש"י על התורה התייחסות לתגים אלו).

ואם כנים הדברים, הרי שכדאי להחזיר עטרה ליושנה ולהדפיס כן בחומשים שלנו. וכפי שעושים בסימניות של פרשת "ויהי בנסוע" (בהעלותך י, לה).

(ואם חוששים שלא להכנס למחלוקת - הרי גם בבהעלותך נחלקו בצורת הסימן: ראה אור תורה (להר"מ די לונזאני) ומנחת שי שם).